

РЕЦЕНЗИЯ

**от проф.д-р Анелия Мингова, професор по граждански процес
в ЮФ на СУ „Св.Кл.Охридски”, член на научното жури
за дисертацията на Силвия Йорданова Спасова на тема
„ОБЕЗПЕЧЕНИЕ НА ИСКА”
за придобиване на образователната и научна степен „ДОКТОР”**

I. 1. Представеният за защита дисертационен труд „Обезпечение на иска” от Силвия Йорданова Спасова представлява първото цялостно научно изследване на обезпечителния процес като една от трите форми за гражданскопроцесуална защита-санкция. Избраната тема има особено актуален характер и поради измененията в правната уредба, приети в ГПК/в сила от 01.03.2008г./ Съчинението е интересно и ценно не само в теоретично отношение, но и за съдебната практика.

2. Професионалната биография на Силвия Йорданова Спасова бележи възходящо развитие и сочи траен интерес към научните изследвания в областта на гражданския процес.

Дисертантката е магистър по право на ЮФ на СУ”Св.Кл.Охридски” от 2000г. със специализации ”Международно право и международни отношения” и „Правораздаване, както и магистър по икономика от 2005г., специалност „Международни икономически отношения” на Стопанска академия „Д.А.Ценов” –Свищов. От 2002 г. досега след спечелен конкурс е последователно асистент, старши и главен асистент по граждански

процес в ЮФ на СУ "Кл.Охридски", където води семинарни занятия по тази учебна дисциплина на студентите в специалност „Право”. От 2005г. и досега Силвия Спасова е адвокат, а понастоящем старши асоцииран адвокат в адвокатско дружество, където осъществява процесуално представителство по граждански и търговски дела.

През юли-август 2012г. Силвия Спасова е била стипендиант на Института по чуждестранно и международно частно право „Макс Планк”, Хамбург, Германия, а през периода юни-август 2009г. - стипендиант на Германската служба за академичен обмен в Институт по чуждестранно и международно частно и стопанско право при Рупрехт-Карлс- Университет в Хайделберг, Германия. Има придобита допълнителна квалификация по международен арбитраж след проведен през 2005г. курс на обучение от Лицензиран институт за арбитри, Лондон и обучение при АС при БТПП, както и по основи на Европейското право след обучение през 2002г. и 2004г., съответно в Центъра за обучение на магистрати и Американската агенция за международно развитие.

Дисертантката има три публикации по темата на дисертацията: 1. По някои въпроси на обезпечителното производство (коментар по т. д. № 6/2013 г. на ОСГТК на ВКС) - „Норма”, бр. №10/2013г. и правно-информационна система „Сиела Норми” (18.07.2013 г.); 2. За разноските в обезпечителното производство (коментар по т. 5 на т. д. №6/2012г. на ОСГТК на ВКС) - „Търговско и облигационно право”, бр. №8/2013г.; 3. Силата на определенията по допускане на обезпечителна мярка – „Съвременно право”, бр. №2/2006 г.

Настоящият дисертационен труд е резултат от работата на Силвия Спасова като докторант на самостоятелна подготовка в катедрата по гражданскоправни науки при ЮФ на СУ "Св."Кл.Охридски".

II. 1. Представеният за защита десертационен труд е в обем от 428 страници, обхваща цитирана литература от 113 заглавия на кирилица и 37 на латиница. В структурно отношение съдържа увод, четири глави и заключение, както и обобщение на конкретните предложения *de lege ferenda*. Първата глава – „Обща характеристика” е посветена на историческото развитие и сравнителноправния преглед на обезпечението на иск, приложното му поле като самостоятелен способ за защита и особеностите на производството по обезпечение. Втората глава съдържа цялостна характеристика на правото на обезпечение на иска, неговите субекти и предпоставките за съществуването и надлежното му упражняване. Третата глава е посветена на производството по допускане на обезпечението – компетентния съд, проверката за допустимост и редовност на молбата за обезпечение и преценката за нейната основателност, заедно с проблемите на защитата срещу порочното определение на съда относно правото на обезпечение чрез неговото обжалване. В четвъртата глава се разглежда производството по отмяна на допуснатото обезпечение, като последователно се разглеждат основанията за отмяна като средство за защита и на двете срещупоставени по делото страни, производството по отмяна и характеристиката на отговорността на ищеца за вреди, причинени на ответника от обезпечението, както и въпросите за основанията и производството за замяна на обезпечението. Заключението съдържа обобщение на достигнатите от автора теоретични изводи, както и изчерпателно посочване на предложенията за промяна в правната уредба.

2. Представеният дисертационен труд съдържа редица достойнства и научни приноси.

2.1. На първо място, той разкрива задълбочени теоретични знания по темата, добро познаване на правната уредба и съдебната практика у нас, а също и в исторически и сравнително-правен контекст, вкл. на правото и

практиката на ЕС. Авторката е използвала богат научен апарат, а трудът съдържа коректна полемика и прецизно анализиране на различните становища в теорията и съдебната практика, с умение за извеждане и обосноваване на застъпваните тези, богато аргументирани – както когато с тях се изразява съгласие с утвърдени становища, така и когато съдържат отклонение от тях.

2.2. Изложението представя в логическа последователност цялостно изследване на поставената тема, с добре балансирани акценти на разглежданата проблематика. Стилът е точен и ясен, анализът - прецизен, изложението увлича с умението за достъпно внушение на защитаваните тези и има силно убеждаващо въздействие върху читателя, подчертано от постигнатата вътрешна безпротиворечивост на застъпваните становища. Общото впечатление от прочита на труда води до категоричен извод относно умението на автора за самостоятелно мислене и наличие на творчески подход при извеждане и защитаване на теоретични тези.

III. Дисертационният труд съдържа и редица конкретни научни достойнства и приноси, по-значимите от които са:

1. Аргументирана е тезата, че самостоятелният характер на обезпечителната защита-санкция в системата от способности за защита-санкция на гражданския процес, се определя от три основни белега: фактически състав, самостоятелна задача и специфични правни последици.

2. Интересен е подходът при разглеждане на фактическия състав в неговите времеви предели, качествената характеристика на процесуалните действия и обусловеността му от другите способности за защита. Трябва да се споделят разсъжденията за самостоятелната висящност на обезпечителното производство, процесуалните действия на което не са част от динамичния фактически състав на исковото и изпълнителното производство (с. 39-44). Особено интересни са разсъжденията върху

взаимната обусловеност на трите способа за защита –санкция: като се разглеждат аспектите на тази зависимост, се подчертава, че тя е функционална по своя характер като обслужващата функция на обезпечителната защита спрямо исковата е да осигурява нейната ефективността, което не отнема от нейния самостоятелен характер като способ (с. 44, 45).

3. Защитена е успешно тезата за спецификата на самостоятелната задача на обезпечението на иска и самостоятелните защитно-санкционни последици на обезпечителния процес, които отговарят на специфичната проявна форма на нарушение на материалното право (с. 51-60).

4. Теоретичен принос има в очертаване предмета на обезпечителното производство като процесуално право на ищеца и разликата му с предмета на исковото производство (с. 77, 78). Интересно е изследването на връзката между процесуалните предпоставки на правото на обезпечение с тези за съществуването и надлежното упражняване на правото на иск (с. 118).

5. Подробно и аргументирано е изложението, посветено на обезпечителната нужда и формулирането на разликата в нейното проявление в зависимост от вида на иска и неговия предмет, както и от други фактори, които са извън предмета на спора. Успешно е аргументирана необходимостта ищецът да докаже интереса си от обезпечение до степен на вероятност, чиято мяра при различните случаи варира в зависимост от редица фактори (с. 132-141). Научен принос съдържа обосноваването на обезпечителна нужда, въпреки че законът урежда и други правни способности за защита интересите на ищеца (с. 125, 126), както и на обстоятелствата, които я изключват (с. 127-132).

6. Анализът на установяването на вероятната основателност на иска като предпоставка за правото да се получи обезпечение е задълбочен и убедителен. Доказване на релевантните факти от основанието на иска чрез представените писмени доказателства, се разглежда в контекста на

времето, в което е поискано обезпечение (с. 145-147). Интересно е третиран и въпросът за изискването те да са „убедителни“ което сочи на изискуемата висока степен на вероятност на тази основателност въпреки непълния характер на доказването в обезпечителното производство.

7. Интересни са изводите относно разликата в хипотезата на представяне на гаранция по чл.391, ал.1, т.2 и по чл.391, ал.2 ГПК (с. 150-151). Аргументирана е тезата, че размерът на гаранцията трябва да се определя според размера на преките и непосредствени вреди, които ответникът би претърпял, ако искът се окаже неоснователен, като същевременно трябва да се отчита и балансирания интерес на срещупоставените в иска страни (с. 159).

8. Сполучливо, задълбочено и в контекста на конкретни примери са разгледани елементите, включени в преценката на подходяща обезпечителна мярка като предпоставка за основателност на производството за обезпечение на иска (163-218), като особено интересна, последователна и креативна е частта, посветена на въпроса за подходящия характер на обезпечителните мерки, допускани срещу длъжник – търговско дружество (с. 176-186).

9. Трудът съдържа задълбочен и последователен анализ относно въздействието на допуснатите обезпечителни мерки в правната сфера на трети лица, като последователно и безпротиворечиво са проследени възможностите за запазване ефекта на допуснатата обезпечителна мярка или допустимостта от последващо обезпечение на иска, в зависимост от извършено прехвърляне на права/респ. задължение/ във висияция процес (с. 188-194).

10. Научен принос се съдържа в анализа на съотношението между обезпечителните мерки и предварителното осъществяване на последиците на съдебното решение, респ.привременните мерки и изводите относно

приликите и отликите между тях, което извежда теоретичния извод за тяхната същностна характеристика (с. 205-218).

11. Следва да бъде споделен извода за нуждата да се предостави на длъжника правен механизъм за защита при спряно принудително изпълнение, когато подлежащият на изпълнение акт е отменен, с оглед опасността от неадекватност на обезпечителните мерки в полза на кредитора (с. 224).

12. Приносни моменти съдържа изследването относно: подведомствеността при обезпечение на иски с международен елемент (с. 225-237); подсъдността по бъдещ иск, при обективно съединяване на иски и извода за допустимостта на обезпечение на бъдещи иски с различна местна подсъдност при връзка между делата (с. 242); сполучливо е обоснована компетентността на първата инстанция да допусне обезпечение, преди да е настъпил деволутивният ефект на подадената срещу първоинстанционното решение въззивна жалба (с. 242, 243); извода за абсолютния характер на родовата и местната подсъдност за допустимостта на производството по обезпечение (с. 244-245), обосноваващ извода за служебното препращане на делото; обособяването на обстоятелствата, които обуславят редовността и допустимостта на молбата, и които водят до предварителна проверка/ подобна на „процеса относно процеса”/, различна от последващата проверка за основателността на молбата за обезпечение, заедно с актовете на съда, в резултат на тази проверка (с. 261-266) и принципната поправимост на нередовно подадената молба (с. 261-264); наличието на обезпечителна нужда и оттам-право на обезпечение на иска и по време на касационната фаза на исковото производство (с. 257-260); извода, че не винаги нередовността на исковата молба се отразява върху невъзможността молбата за обезпечение да бъде разгледана по същество (с. 268, 269).

13. Иновативно е изложението относно характера на постановяваните актове: по допустимостта – относно процесуалното право на молителя да постави в ход обезпечителното производство и по основателността му – относно процесуалното право на обезпечаване на иска като негов предмет, ведно с изводите за неговата правна същност като акт по „същество” на едно самостоятелно съдебно производство (с. 275); споделям и критиката срещу аргументите на установената в практиката на ВКС/т.р.№1/2010г. на ОСГТК/ недопустимост на касационното обжалване на това определение поради непопадането му в обсега на актовете по чл.274, ал.3, т.2 ГПК, заедно с убедителните аргументи за обратната теза – че определенията в обезпечителното производство са актове по търсене на специфична защита в рамките на обособено защитно-санкционно производство по един специфичен въпрос, който не е материалноправен, а процесуалноправен и представляват негово разрешение по същество (с. 278, 279).

14. Задълбочен анализ и изводи се съдържат за правните последици на постановяваните определения и опитът да се аргументира сходство със силата на пресъдено нещо относно материалното право като предмет на исковия процес (с. 287-295).

15. Положително трябва да се оценят тезите, свързани със защитата срещу определението на съда и предложението в закона да се предвиди възможност за обжалване на третите лица, когато техни права са засегнати от обезпечителната мярка (с. 316). В тази връзка трябва да бъдат споделени аргументите за неудачност на различния режим за обжалване по чл.396 ГПК, в зависимост от това дали обезпечението е допуснато от първа или от въззивна инстанция (с. 323-324). Следва да се подкрепи тезата, че е неоправдано ограничаване правото на защита на ответника, възможността да обжалва еднократно едва пред ВКС, при условията на чл.280, ал.1 ГПК, определението на въззивния съд, с което последният допуска обезпечение след отмяна на определението на първата инстанция в обратен смисъл (с.

324 и сл.); аргументирани са и изводите за видовете и съдържанието на определенията на въззивната инстанция по жалбата (с. 327, 328); особени адмирации заслужава критичният анализ относно допустимостта на касационно обжалване на въззивните определения и предложенията за промяна на закона в тази насока по образец на триинстанционността относно произнасянето по правото на иск (с.330-334). Във връзка с уеднаквяване правните възможности за защита на двете срещупоставени страни в производството по обезпечение на иска, заслужава внимание интересната идея да се предвиди възможност защитата на ответника да се развие чрез възражението му пред самия съд, допуснал обезпечението, едва след което да може да се упражни правото му на обжалване (с. 335-337).

16. Сполучливо е разгърнатата тематиката, посветена на отмяната на обезпечението по чл.402 ГПК при последващо погасяване на правото на обезпечение, в сравнение с отмяната при обжалване на определението за допускане по чл.396 ГПК поради неоснователност на молбата и следващите от това изводи, че тези средства на защита не са алтернативни за ответника, а имат самостоятелни предпоставки. Научен принос съдържат изводите за особеностите в отмяната на обезпечението при различните основания.

17. Аргументирано е изложението, посветено на освобождаването на дадената от ищеца гаранция и проследяването на особеностите при отделните основания за освобождаване на гаранцията – така напр. убедителен е изводът, че когато ответникът предяви иск за обезщетение на причинените му вреди, следва да се предвиди, че задържането на гаранцията като обезпечение по този иск, също следва да се обуславя от предпоставките по чл.391/принципа на равенството/ (с. 376). Аргументирани и убедителни са разсъжденията относно предпоставките за реализиране на отговорността за претърпени от обезпечението вреди –

напр., че ищецът не следва да отговаря, когато отхвърлянето на иска се дължи на доброволно изпълнение от ответника или на прихващане след предявяването му, както и при съдебна спогодба, с която е потвърдено спорното право (с. 379). При определяне на обезщетението следва да се сподели заключението за ролята на поведението на ответника за настъпване на вредите, както и изводът, че ищецът не отговаря, ако вредите са причинени от незаконосъобразни действия на органа по налагане на обезпечителната мярка (с. 382).

18. Научен принос се съдържа и в аргументацията на голямата част от направените предложения *de lege ferenda*.

IV. По представения труд могат да бъдат направени и някои препоръки към автора с цел усъвършенстване на работата.

1. Част от съдържанието в обособените предметни пунктове, особено в частта на сравнително-правния анализ, може да се даде в по-съкратен вариант в бележки под линия.

2. По мое мнение не е достатъчно убедителна тезата, че при обезпечение в полза на ответника става дума за обособени институти с различна правна уредба, поради което се отрича приложимостта на част 4-та ГПК. Нито разликата в режима на обжалването, нито наложителността на обезпечителната мярка, са от порядъка на белези, които обосновават еднозначно извода, че производството за обезпечение на иска е качествено различно от производствата за обезпечение правата на ответника. Всъщност и в самия труд се посочва, че от горните белези се наблюдават отклонения. По мое мнение еднакво защитима е и тезата, че те са разновидности на производството за обезпечение на лицето, ако то би било ищец по отрицателен установителен иск.

V. В заключение, за защита е представено едно цялостно, значимо, задълбочено и зряло научно съчинение. Трудът отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав, тъй като отразява задълбочените теоретични знания на авторката в разглежданата област на правото, разкрива нейните способности за самостоятелно научно мислене и творчески подход към значимите процесуални теми, включени в предмета на изследването. Поради това предлагам убедено на членовете на научното жури да гласуват положително, за да придобие дисертантът **Силвия Йорданова Спасова** образователната и научна степен „доктор”.

София, 09.01.2014г.

/ проф.д-р А.Мингова /